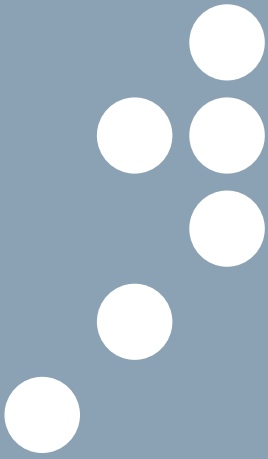

Årsrapport 2017

Innhold

Direktøren har ordet	4
Styrets beretning	6
HL-senterets styre	7
Viktige aktiviteter	8
Økonomi	16
Personalforhold og miljø	18
Årsregnskap og balanse med noter 2017	19
Revisors beretning	30
Utvalgte publikasjoner	32
Utvalgte foredrag	35
Utvalgte konferanser, kurs og andre arrangementer i regi av HL-senteret	39
Konferanser og seminarer	40
Foredrag og samtaler	41
Lørdagsforedrag	43
Utstillinger	44
Venneforeningens møter	45
Styret i HL-senterets venneforening	46
Konserter	47
Utvalgte konferanser, kurs og seminarer i ekstern regi	48
Nettverk	50
HL-senterets ansatte 2017	51

Et aktivt år ligger bak oss

HL-senterets ryggrad er forskning, formidling og dokumentasjon innen de to mandatområdene Holocaust og andre folkemord, og minoriteters vilkår nasjonalt og internasjonalt. Virksomheten dekker et bredt spekter av fagfelt, som antisemittisme og rasisme, ekstremisme og konspirasjonsteorier.

HL-senteret

Stiftelsen Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter (HL-senteret) er et forsknings-, dokumentasjons- og formidlingssenter med fokus på Holocaust og andre folkemord, og på minoriteters vilkår i moderne samfunn. Senteret rommer utstillinger, bibliotek og kafé, og holder til i den kulturhistoriske eiendommen Villa Grande i Huk aveny 56 i Oslo. HL-senteret arrangerer også besøk og tilbyr undervisnings- og kursopplegg for skoleklasser, lærere og andre grupper.

HL-senterets sterke posisjon innen forskning på antisemittisme og minoriteters vilkår ble bekreftet gjennom støtte fra Norges Forskningsråd til to nye, omfattende forskningsprosjekt innenfor SAMKUL-programmet: «Skiftende grenser. Definisjoner, uttrykk og konsekvenser av antisemittisme i samtidens Norge» og «Jødiske identiteter - valg og forhandlinger, praksiser og tradisjoner i samtidens Norge».

I desember overleverte HL-senteret dessuten rapporten «Holdninger til jøder og muslimer i Norge 2017» til barne-, likestillings- og inkluderingsminister Solveig Horne. Rapporten var en oppfølging og en utvidelse av senterets rapport fra 2012. Resultatene vakte stor oppmerksomhet og debatt. Basert på

funnene i undersøkelsen har HL-senteret utarbeidet flere forslag til tiltak, blant annet en handlingsplan mot muslimfiendtlige holdninger i Norge. Flere har tatt til orde for en slik handlingsplan i kjølvannet av HL-senterets holdningsundersøkelse.

To fagfelt som ble videreutviklet i 2017, er ekstremismeforskning og arbeid med overvåking av menneskerettigheter for utsatte minoriteter internasjonalt. HL-senteret er partner i Senter for ekstremismeforskning, C-Rex. I den forbindelse leverte to av HL-senterets forskere sammen med Politihøgskolen en analyse til Justis- og beredskapsdepartementet av konspirasjonsteoriens betydning i høyreekstremisme. Analysen tar for seg konspirasjonsforestillinger på norske høyreradikale og muslimfiendtlige nettsteder. Det nye forskningsprosjektet på minoritetsfeltet er støttet av Utenriksdepartementet og tett knyttet til Minoritetsnettverket, et internasjonalt nettverk der HL-senteret har utviklings- og koordinatorrollen. Et særlig fokus er rettet mot Irak og Myanmar, og det er gjennomført seminarer og workshops i Norge, Myanmar og Libanon.

Året 2017 vil huskes som det store bokåret på HL-senteret. Flere års forskning over et bredt felt endte med solide bokutgivelser. *On the Margins: Essays on the History of Jews in Estonia and The Soviet Union and the Gutting of the Genocide Convention* er begge skrevet av senterets seniorforsker Anton Weiss-Wendt. Boken *Et uønsket folk. Utviklingen av en «sigøynerspolitikk» og utryddelsen av norske rom, 1915-1956* er skrevet av fire av HL-senterets historikere som er tilknyttet henholdsvis undervisnings-, dokumentasjons- og administrasjonsavdelingen, Jan Alexander Brustad, Maria Rosvoll,

Lars Lien og Carl Emil Vogt. Boken bygger på rapporten *Å bli dem kvit* fra 2015, og data som historikerne har funnet om norske roms skjebne i arkiver i syv land.

Omfattende forskning lå også bak Bodil Stenseths kritikerroste bok om Villa Grandes historie *Quislings ran. Historien om Villa Grande*, et oppdrag fra HL-senteret i anledning at det i 2017 var 100 år siden Sam Eyde startet bygging av denne store villaen. Boken knytter for første gang Villa Grande, Quislings residens under krigen, direkte til ranet av et bo etter en jødisk familie. En femte bok var antologien *Nasjonale minoriteter og urfolk i norsk politikk fra 1900 til 2016*, der to av bokens tre redaktører var fra HL-senteret. Den hadde også bidrag fra ni av senterets ansatte.

På undervisningsfronten satser HL-senteret tungt på å gi gode pedagogiske opplegg til de mange skoleklasser fra ungdomsskolen og videregående skole som kommer på besøk. Antall skoleklasser som besøkte senteret og tok del i undervisningsopplegget ble opprettholdt på samme nivå som året før, samtidig som undervisningstilbudet til studenter, folkehøgskoler og voksenopplæring ble styrket. En nyvinning var utviklingen av et nytt, fast undervisningstilbud som aktivt tar i bruk kilder fra senterets arkiver, og som flere av husets avdelinger deltok i arbeidet med.

Et annet viktig satsingsområde er Dembra (Demokratisk beredskap mot rasisme og antisemittisme) der senteret har prosjektledelsen. Hovedtanken bak Dembra er å utvikle kompetanse ved den enkelte skolen for å styrke arbeidet med forebygging av ulike former for ekskluderende og splittende holdninger og forestillinger: fra antisemittisme og rasisme til antidemokratiske holdninger og radikalisering. I 2017 ble både Rafto-stiftelsen og Falstad-senteret med i Dembra. Det ble også gjennomført en stor konferanse, og flere nye skoler ble trukket med. Dembra fikk midler til et utviklingsprosjekt i grunnskolelærerutdanningen, og utviklet et samarbeidsprosjekt med institusjoner i øvrige nordiske land.

Dokumentasjons- og bibliotekavdelingen spiller en viktig rolle for senteret gjennom å besvare fagrelaterte henvendelser fra publikum og bistå senterets ansatte i deres arbeid. Avdelingen bidrar til mange av senterets ulike prosjekter, og har blant annet tilrettelagt og presentert arkivmaterialet etter Robert Savosnick i den nettbaserte utstillingen «Robert Savosnick – overlevende og tidsvitne» på senterets nettsider og på Facebook.

Fjoråret var også et nytt, aktivt år på utstillingsfronten. Ved siden av den permanente utstillingen om det norske Holocaust åpnet også to nye, midlertidige utstillinger på senteret: Tidlig i mars åpnet «The Jewish Experiences and Legacies in Portugal», som er en del av et samarbeid mellom organisasjonen Portuguese Network of Jewish Quarters og HL-senteret, og inngår i det EØS-finansierte prosjektet «Routes of Sepharad».

I september åpnet utendørsutstillingen «Mange av dem ingen steder: Å gjenopplive minnet om polske jøder i offentlige byrom». Utstillingen ble produsert av POLIN-museet i tett samarbeid med HL-senteret, og dokumenterer hvordan kunst i offentlige rom de seneste årene blitt brukt til å skape en bevissthet omkring Polens glemte jødiske historie og kulturarv. HL-senteret oppnådde stor anerkjennelse for to egenutviklede utstillinger som ble vist flere andre steder. «Bak blendede ruter» med Anna-Eva Bergmans krigskarikaturer åpnet på Stiftelsen Arkivet i Kristiansand. Utstillingen «Gulag: det farfar ikke fortalte», åpnet både på Historisk museum i Kiev, Ukraina 6. november og på Forum för levande historia i Stockholm, Sverige den 7. november.

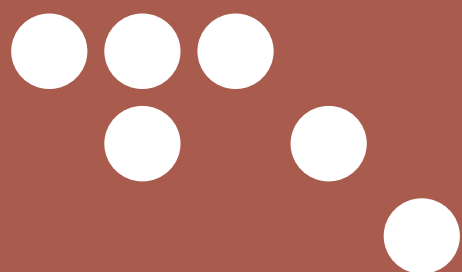
På formidlingsfeltet videreførte HL-senteret og Universitetet i Oslo sin åpne forelesningsserie på lørdager i Gamle Festsal med tittelen «Krig, okkupasjon og historisk arv». Serien har vært en stor suksess med fulle hus siden den startet opp i 2015 i forbindelse med 70-årsmarkeringen av andre verdenskrigs slutt. Senterets søndagsforedrag, konferanser, seminarer og kulturelle arrangementer er også godt besøkt. Nye grupper nås over hele landet gjennom strømming på Facebook og på senterets hjemmesider av alle søndagsforedragene og av foredragsserien fra Universitetets Gamle festsal i Oslo. Dette er et også et viktig bidrag for å oppfylle senterets mandat om å nå ut nasjonalt med forskningsbasert kunnskap til et bredt publikum.

I samarbeid med Statsbygg har administrasjonen gjennom året lagt ned en stor innsats for å få realisert planene om et nytt tilbygg til Villa Grande. I mars ble Transborder Studio kåret til vinner av arkitektkonkurransen som ble utlyst i desember 2016.

HL-senteret har en dedikert stab som bidrar over mange arbeidsfelt for å innfri senterets brede mandat. Hjertelig takk til alle på HL-senteret, for innsatsen i året som er gått.

Guri Hjeltnes, direktør

Styrets beretning

HL-senterets styre

Fra venstre: Guri Hjeltnes, Arne Johan Vetlesen, Bente Sandvig, John Arne Moen, Rolf Golombek, Inger Furseth, Ida Børresen, Chava Savosnick, Inga Bostad, Cora Alexa Døving.

Styrets sammensetning pr. 31.12.2017

Leder: Rolf Golombek, seniorforsker, dr. polit, Stiftelsen Frischsenteret for samfunnsøkonomisk forskning. Vara: Harald Korn, Eier og daglig leder av Giramar A/S.

Nestleder: Bente Sandvig, fagsjef, Human-Etisk forbund. Vara: Marta Bivand Erdal, forsker, ph.d., Peace Research Institute Oslo (PRIO)

Styremedlemmer

Ida Børresen, stortingsdirektør. Vara: Anders Ravik Jupskås, nestleder, ph.d., C-REX – Senter for ekstremismeforskning, Universitetet i Oslo.

Olav Njølstad, direktør, dr. philos, Det Norske Nobelinstitutt. Vara: Inga Bostad, direktør, dr. philos, Norsk senter for menneskerettigheter, Universitetet i Oslo.

Inger Furseth, professor, dr. polit, Universitetet i Oslo. Vara: Hans Brattestå, tidl. stortingsdirektør.

Cora Alexa Døving, seniorforsker, HL-senteret. Vara: Harald Syse, formidler, HL-senteret.

John Arne Moen, redaktør, Trønderavisa. Vara: Leoni Abrahamsen Kohn, lege.

Chava Savosnick, seniorrådgiver, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. Vara: Islin Rose Abrahamsen, sykepleier, Norges Statsbaner.

Arne Johan Vetlesen, professor, dr. philos, Universitetet i Oslo. Vara: Hanne Hagtvedt Vik, førsteamanuensis, Universitetet i Oslo.

Arbeidsutvalg

Arbeidsutvalget, som er saksforberedende organ for styret, besto av styrets leder og nestleder, HL-senterets direktør, administrativ leder og økonomiansvarlig.

Viktige aktiviteter

Stiftelsen Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter (HL-senteret) er et forsknings-, dokumentasjons- og formidlings-senter med fokus på Holocaust og andre folkemord, og på minoriteters vilkår i moderne samfunn. Senteret rommer utstillinger, bibliotek og kafé, og holder til i den kulturhistoriske eiendommen Villa Grande i Huk aveny 56 i Oslo. HL-senteret arrangerer også besøk og tilbyr undervisnings- og kursopplegg for skoleklasser, lærere og andre grupper.

Styret avholdt fire styremøter i 2017 og behandlet 32 saker.

Noen milepæler

- Ny strategiplan for 2017-2020 ble vedtatt. Hovedmålet er å befeste og videreutvikle posisjonen som Norges ledende fagmiljø på HL-senterets kjerneområder. Det er også et mål å styrke den internasjonale profilen, bidra til økt kunnskap om nye og historiske former for fordommer, og avdekke diskriminering og rasisme rettet mot livssynsminoriteter. Arbeidet med å søke eksterne midler og videreutvikle samarbeidet internt mellom avdelingene vil også bli vektlagt.
- Styret har engasjert seg i arbeidet med å realisere et mindre tilbygg til Villa Grande. En avgrenset arkitektkonkurranse ble gjennomført i samarbeid med Statsbygg, og vinner ble Transborder Studio med tilbygget kalt «Mino». HL-senteret arbeidet videre med å konkretisere planene og sikre finansiering.
- HL-senteret fikk tilslag på to søknader til Norges forskningsråds (NFRs) utlysning innenfor området Samfunnsutviklingens kulturelle forutsetninger (Samkul). Begge var innenfor temaet «nasjonale minoriteter i Norge» («Antisemittisme i Norge i dag» og «Jødisk liv i Norge i dag»). HL-senterets prosjekter er kalt *Negotiating Jewish Identity and Shifting Boundaries. Definitions, Expressions and Consequences of Antisemitism in Contemporary Norway*.
- Befolkningsundersøkelsen *Holdninger til jøder og muslimer i Norge 2017*, utført på oppdrag fra Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (finansiert av til sammen fem departementer) ble ferdigstilt og overlevert regjeringen i desember 2017.
- HL-senteret startet opp et nytt egenfinansiert forskningsprosjekt om den økonomiske likvidasjonen av jødiske formuer i Norge under okkupasjonen og oppgjøret i etterkrigstiden.
- Et omfattende forskningsprosjekt om FNs folkemordskonvensjon forelå for et internasjonalt publikum i bokutgivelse på Rutgers Press.
- En studie om norske myndigheters politikk overfor rom i tidsperioden 1915-1956 ble gjennomført med boklansering.
- En studie av den hundre år lange historien om Villa Grande ble gjennomført med boklansering.
- HL-senteret har arrangert to utstillingsåpninger i Villa Grande: «Mange av dem ingen steder: Å gjenopplive minnet om polske jøder i offentlige byrom» og «The Jewish Experiences and Legacies in Portugal» (Jødisk erfaring og arv i Portugal).
- Senterets egenproduserte utstillinger fra 2016, «Gulag: Det farfar ikke fortalte», ble vist på

institusjoner i Ukraina og Sverige, og «Bak blendede ruter» ble vist i Kristiansand.

- Prosjektet basert på arkivet etter Robert Savosnick ble ferdigstilt, og publiseres på nett med én ny artikkel hver måned fra og med oktober 2017. Serien avsluttes høsten 2018. Prosjektet ble støttet av Arkivverket.
- Det er utviklet et nytt besøksopplegg av undervisningsavdelingen som nå inngår i senterets faste tilbud til både ungdomstrinnet og videregående skole. Tilbudet tar i bruk primærkilder fra blant annet senterets arkiver, og har blitt utviklet i samarbeid mellom senterets undervisningsavdeling og dokumentasjonsavdeling.
- HL-senteret arrangerte konferansen «Frykt og framtidshåp. Hvordan møte polarisering og ekskludering gjennom skolens arbeid med demokrati?», under kompetansetilbudet Dembra (Demokratisk beredskap mot rasisme og antisemittisme). Konferansen hadde 125 deltakere på første dag og 100 på dag to, som

blant andre innbefattet skoleeiere, skoleledere, lærere, lærerutdannere og minoritetsrådgivere.

Forskningsfelt

Holocaust og okkupasjonstid

- Kartlegging av jødisk historie i Estland gjennom 150 år. Funnene ble publisert i boken *On the Margins: Essays on the History of Jews in Estonia* (Budapest: Central European University Press, 2017).
- *Quislings ran. Historien om Villa Grande*. Bok om Villa Grandes 100 år lange historie med særlig vekt på husets rolle under okkupasjonen og noen sentrale linjer i etterkrigstiden.
- *Et uønsket folk. Utviklingen av en «sigøynerpolitikk» og utryddelsen av norske rom 1915-1956*. Bok om norske myndigheters ekskluderingspolitikk overfor rom.

- Bokprosjektet «Den økonomiske likvidasjonen av jødiske formuer» startet opp, og arbeidet planlegges slutført innen 1. august 2019.
- HL-senteret deltar aktivt i Norges delegasjon til The International Holocaust Remembrance Alliance (IHRA). Senteret er representert med en delegat i IHRAs Academic Working Group og en delegat i Education Working Group. Delegatene deltar i organisasjonens plenumsmøter to ganger i året og er aktivt involvert i det faglige arbeidet som gjøres i arbeidsgrupper og komiteer.
- HL-senteret inngikk en ny femårig samarbeidsavtale med Universitetet i Oslo, ved HF-fakultetet, om at HL-senteret skal ha ansvar for undervisning og veiledning om krig og okkupasjon, for bachelor- og masterstudenter.
- HL-senterets samarbeid med Universitetet i Oslo om en åpen foredragsserie i Gamle festsal fortsatte for tredje år på rad, med forskningsbaserte foredrag myntet på et bredt publikum. Vignetten for serien var «Krig, okkupasjon og historisk arv».

Antisemittisme

- I perioden 2015-2017 har HL-senteret gjennomført et forskningsprosjekt om holdninger til jøder og muslimer i Norge. Den 5. desember ble rapporten med undersøkelsene lansert og overlevert statsråd Solveig Horne. Oppdraget ble gitt til HL-senteret av Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet etter en utlysning i 2015. Forskningsarbeidet ble finansiert av fem departementer, ved siden av Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet, Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Kunnskapsdepartementet og Utenriksdepartementet.
- Oppstart av prosjektet «Shifting boundaries. Definitions, Expressions and Consequences of Antisemitism in Contemporary Norway». Prosjektet tar sikte på å etablere ny empirisk, metodologisk og teoretisk innsikt i ulike manifestasjoner og effekter av antijødiske holdninger i Norge i dag. Prosjektet er finansiert av Norges Forskningsråd (Samkul-programmet). Prosjektperioden er fra 01.11.2017 til 31.10.2021.

- Doktorgradsprosjektet «Forestillinger om «jøden» i dagens Norge» startet opp i 2015 og er planlagt avsluttet i 2019. Prosjektet belyser blant annet betydningen som religiøse forestillinger og minoritetserfaringer har for relasjoner mellom jøder og muslimer. I 2017 ble feltarbeidet avsluttet.

Minoriteters vilkår

- Oppstart av prosjektet «Negotiating Jewish Identity – Jewish Life in 21st Century Norway». Prosjektet har som overordnet mål å etablere ny kunnskap om kulturelle og sosiale praksiser blant jøder i samtidens Norge. Prosjektet er finansiert av Norges Forskningsråd (Samkul-programmet). Prosjektperioden er fra 01.10.2017 til 01.10.2021
- Det EØS-finansierte prosjektet «Conservation and Revitalisation of Jewish Cultural Heritage», bilateralt prosjekt om jødisk kulturarv i Polen og Norge. Første periode (2013-2017) ble ferdigstilt. Det er planlagt videreføring i perioden 2019-2024. HL-senteret er koordinator for de norske prosjektpartnerne: Jødisk museum i Oslo, Det Europeiske Wergelandsenteret og Falstadsenteret. Polin, Museum of the History of Polish Jews, i Warszawa er samarbeidspartner på polsk side.
- HL-senterets rapport om holdninger til jøder ble utvidet med en tilsvarende undersøkelse om holdninger til muslimer. Holdningsundersøkelsen dekket også holdninger mellom og erfaringer blant jøder og muslimer. Datamaterialet om begge minoritetenes vilkår inngår i en dybdestudie av minoritetserfaringer som avsluttes 2019.
- På bakgrunn av det omfattende datamaterialet fra studien av konspirasjonsteorier på sosiale medier (publisert i rapport, se avsnitt om den indre fiende), ble studien utvidet med nye perspektiver på konspirasjonsforestillinger knyttet spesifikt til ulike minoritetsgrupper i dagens Norge. Publiseres 2018.
- Studier av rasismens nye former ble på begynt 2017, og senteret har etablert et faglig samarbeid med tverrfaglige senteret for rasismeforskning (CEMFOR) ved Universitetet i Uppsala.

Folkemord, massive menneskerettighetsbrudd og minoritetsvern

- Prosjekt om FNs folkemordkonvensjon, med den kalde krigen som bakteppe. Munnet ut i boken *The Soviet Union and the Gutting of the Genocide Convention (Madison, WI: University of Wisconsin Press, 2017)*.
- Overvåking av menneskerettighetene for utsatte minoriteter. Forskningsprosjektet er tett knyttet til Minoritetsnettverket, et internasjonalt nettverk der HL-senteret har utviklings- og koordinatørrollen, som har et særlig fokus på Irak og Myanmar. Prosjektet er finansiert av UD.
- Årsaker til flukt fra Irak og Syria. Forskningsprosjektet ser på hvordan religiøs og etnisk identitet virker inn både på beslutningen om å flykte – og tanker om tilbakevending. Prosjektet startet opp høsten 2017 og har som mål å gjennomføre rundt 30 intervjuer med flyktninger bosatt i Norge. Prosjektet løper gjennom 2018 med ferdigstilling i 2019 og er finansiert av Utenriksdepartementet.
- Kunnskaps- og tiltaksversikt om hatefulle ytringer: På oppdrag fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) og i samarbeid med HiOA utarbeidet HL-senteret en rapport om tiltak mot hatefulle ytringer. Rapporten presenterer og analyserer hovedfunn fra en kartlegging av tiltak, nasjonalt og internasjonalt, mot hatefulle ytringer, og en oppsummering av kunnskap om slike tiltak mot hatytringer i foreliggende litteratur.

«Den indre fiende» - Konspirasjonsteorier og fiendebildekonstruksjoner

- «Konspirasjonsteoriens betydning i høyreekstremismen». Gjennomføring og overlevering av en analyse av nettsteder og Facebook-sider i samarbeid med Politihøgskolen og Senter for ekstremismeforskning, C-Rex, på oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet. HL-senterets bidrag var en kildebasert analyse av konspirasjonsforestillinger på norske høyreradikale og islamfiendtlige nettsteder. Bidraget vil også bli publisert som artikkel i et internasjonalt forskningstidsskrift.

- HL-senteret utviklet det tverrfaglige forskningsprosjektet «Enemies Within: Myths of Subversion in Norwegian Society» (ENTWINE) og søkte forskningsmidler til dette fra NFR. Selv om søknaden ennå ikke har resultert i midler, er det fra NFRs side vurdert som meget godt av et fagpanel.
- Senteret har deltatt i det Europeiske forskningsnettverket Comparative Analysis of Conspiracy Theories (COMPACT).

Bibliotek og dokumentasjon

- Bibliotekets samling utvikles i tråd med HL-senterets forskningsområder. Ved siden av internt utlån og referansetjenester yter biblioteket omfattende bistand og veiledning til publikum. Arbeidet inngår som en viktig del av senterets nasjonale mandat om faglig dokumentasjon og formidling av forskning. Samlingen er tilgjengelig for alle og antall brukere øker jevnt.
- Fem av privatarkivene fra HL-senterets arkivsamling ble registrert i Asta og er nå søkbare i Arkivportalen.
- HL-senteret har inngått et samarbeid med Nasjonalmuseet Auschwitz-Birkenau, som arbeider med en ny utstilling. Senteret har utført søk etter dokumenter i egne og eksterne arkiver etter anvisninger fra utstillingens kuratorer. Dette grundige søket resulterte i et utvalg dokumenter som ble analysert, emnesatt og beskrevet i avdelingen etter anvisninger fra Nasjonalmuseet Auschwitz-Birkenau.
- Samarbeid med Det teologiske fakultet ved Universitetet i Oslo i forbindelse med kurset «Jews and Judaism in Scandinavia». Dokumentasjonsavdelingen har i den forbindelse videreutviklet tilbudet til studenter og stilt de relevante dokumentene til disposisjon i digital form.
- HL-senteret har samarbeidet med Dokumentationsarchiv des österreichischen Widerstandes (DÖW) i Wien, om en utstilling om Ruth Maier de utviklet.

HL-senteret bidro med materiale fra arkivet etter Ruth Maier og bildemateriale, og koordinerte arbeidet med tekster og oversettelser til utstillingen som åpnet i Wien 21. november.

Formidling og undervisning

- HL-senteret har hatt besøk av om lag 8000 elever og mer enn 500 deltakere fra voksenopplæring og folkehøgskoler. Besøk fra universiteter og høgskoler har økt med 25 prosent, til rundt 800 studenter. Til sammen hadde senteret ca. 40 000 besøkende i 2017. Undervisningstilbudet når nå offentligheten gjennom senterets nettsider, Facebook og nyhetsbrev samt strømming av foredrag på nett og Facebook.
- Det er utviklet et nytt besøksopplegg som nå inngår i senterets faste tilbud til både ungdomstrinnet og videregående skole. Tilbudet tar i bruk primærkilder fra blant annet senterets arkiver, og har blitt utviklet i samarbeid med senterets dokumentasjonsavdeling.
- Undervisningsavdelingen hadde også i 2017 et mål om satsing på undervisningsmaterieill på nett. Flere nettressurser ble publisert i 2017, blant annet undervisningsmaterieill på hlsenteret.no og dembra.no samt en oppgradering av faglig innhold og design på folkemord.no.
- I samarbeid med Den kulturelle skolesekken i Oslo utvikler HL-senteret et nytt undervisningstilbud til skoler i Oslo hvert skoleår. Våren 2017 deltok mer enn 25 klasser i et opplegg om folkemordet i Srebrenica. Til høsten ble det utviklet ett nytt tilbud om «Film og Holocaust».
- Satsingen på kompetansetilbudet Dembra (*Demokratisk beredskap mot rasisme og antisemitisme*) i skolen ble videreført. Fem skoler deltok i løpet av året på Østlandet, og tre skoler fikk nettbasert veiledning. Koordinert av Raftostiftelsen i Bergen deltok fire skoler deltok, mens tre skoler fra Midt-Norge deltok under Falstadsenterets veiledning.

- Høsten 2017 fikk HL-senteret innenfor rammen av Dembra tildelt midler fra Utdanningsdirektoratet for et utviklingsprosjekt for å styrke kompetanse om forebygging av fordommer og gruppefiendtlighet i grunnskolelærerutdanningen. Prosjektet skal avsluttes innen 2019. Innenfor Dembra er det også utviklet et nordisk samarbeidsprosjekt med institusjoner i øvrige nordiske land, og det er søkt om midler fra Nordisk ministerråd.

- Tre lærerkurs med lærere fra ungdoms- og videregående skole, museumspedagoger og andre innen historieformidling og menneskerettighetsundervisning ble gjennomført.

- HL-senterets arkiv etter Robert Savosnick ble digitalisert, og ble presentert på senterets nettsider og på Facebook med én ny artikkel hver måned. Serien avsluttes høsten 2018. Prosjektet ble støttet av Arkivverket.

Utstillingsaktivitet

- Utstillingsåpning 30. mars: «*The Jewish Experiences and Legacies in Portugal*» åpnet på HL-senteret. Utstillingen var avslutningen på samarbeidet mellom organisasjonen Portuguese Network of Jewish Quarters og HL-senteret, innenfor det EØS-finansierte prosjektet «Routes of Sepharad». Prosjektet sikter på å gjøre den jødiske historien kjent som en integrert del av den portugisiske historien og kulturen. HL-senteret og nettverket har sammen arrangert seminarer rundt temaer knyttet til arkiv og formidling. Ved utstillingsåpningen ble det arrangert åpen filmvisning og et formidlingsseminar på HL-senteret med deltakere fra samarbeidsinstitusjoner fra både Portugal og Norge.

- Utstillingsåpning 9. mai på Stiftelsen Arkivet, Kristiansand: «*Bak blendede ruter*». Den egenproduserte utstillingen om Anna-Eva Bergmans krigskarikaturer, som sto på HL-senteret i 2016 ble vist i Kristiansand.

- Utstillingsåpning 8. september: *«Mange av dem ingen steder: Å gjenopplive minnet om polske jøder i offentlige byrom»*, åpnet 8. september på HL-senteret. Utendørsutstillingen, som ble produsert av POLIN museet i tett samarbeid med HL-senteret, dokumenterer hvordan kunst i offentlige rom i Polen i de seneste årene har blitt brukt til å skape en bevissthet omkring landets glemte jødiske historie og kulturarv. I forbindelse med utstillingen utviklet undervisningsavdelingen et digitalt undervisningsopplegg som er tilgjengelig på HL-senterets nettsider.
- *«Gulag: Det farfar ikke fortalte»*, en egenprodusert utstilling fra 2016, ble høsten 2017 satt opp i to land: på Historisk museum i Ukrainas hovedstad Kiev den 6. november, og ved Forum för levande historia i Stockholm den 7. november.

Større arrangementer, konferanser og seminarer

- *Den nasjonale minnemarkeringen av den internasjonale Holocaustdagen 27. januar* fant sted ved Minnesmerket for deporterte norske jøder på Akershuskaia. Det var taler fra Oslos ordfører Marianne Borgen og fra regjeringen statsråd Siv Jensen, samt representanter for offergruppene. Det var også et eget arrangement rettet mot skoler, der to skoleklasser fikk møte tidsvitnet Gerd Golombek. Samtalen ble strømmet og elever i hele landet kunne sende inn spørsmål i forkant, som så ble stilt under samtalen.
- *Benjaminprisen 2016* ble tildelt Løkenåsen skole i Lørenskog og overrakt av kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen i januar 2017. HL-senteret er sekretariat for prisen på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet.
- *Søndagsforedragene* startet opp 5. februar, og i perioden fram til 19. november ble det avviklet 14 foredrag innenfor en rekke temaer relevante for HL-senterets mandatområder. Alle foredragene ble strømmet på Facebook og senterets hjemmeside. I tillegg avviklet *Venneforeningen* ni arrangementer og det ble avholdt åtte *konserter*.
- *Foredragsserien «Krig, okkupasjon og historisk arv»* er et samarbeid mellom HL-senteret og Universitetet i Oslo. Det ble arrangert ni lørdagsforedrag i Universitetets Gamle festsal i perioden 11. mars til 2. desember, med svært godt oppmøte. Alle foredragene ble strømmet på Facebook og senterets hjemmeside.
- Seminar, 21. mars: *Pisk, gulrot eller dialog i religions- og livssynspolitikken: Hva er konsekvenser for minoritetene?* Forskere ved HL-senteret og SMR (Norsk senter for menneskerettigheter) samarbeidet våren 2017 om å arrangere fagseminarer om premisser for og konsekvenser av religions- og livssynspolitiske endringer.
- Boklansering 10. mai: *Holocaust i Norge. Registrering, deportasjon, tilintetgjørelse* ble lansert på HL-senteret. Forfatter Bjarte Bruland samtalte om boken og sentrale funn med direktør Guri Hjeltnes.
- Lærerkurs 3. april: *Historieformidling i endring: mangfold, teknologi og nye perspektiver*. Fortellingen om fortiden forandrer seg med tiden og rommer dermed ulike perspektiver, tilnærminger og innfallsvinkler. Seminaret tok for seg ulike framstillinger av andre verdenskrig, men også norsk nasjonal historie generelt.
- Boklansering 5. april: *Nasjonale minoriteter og urfolk i norsk politikk fra 1900 til 2016* med HL-senterets Cora Alexa Døving og Ingwill Thorson Plesner som medredaktører ble presentert under Akademisk frokost hos Cappelen Damm.
- Lærerkurs 12. mai: *Blir det ekstreme normalt? Om gruppefiendtlige og autoritære holdninger i skolen*. Hva innebærer en normalisering av ekstreme og autoritære holdninger i samfunnet for det forebyggende arbeid i skolen? Kurs for lærere og lærerstudenter.
- Boklansering 27. august: *The Soviet Union and the Gutting of the UN Genocide Convention*. Seniorforsker Anton Weiss-Wendt ved HL-senteret presenterte sin nye bok gjennom en samtale med historiker Kim C. Priemel (UiO).

- Lærerkurs 10. oktober: *«Mellom moralisering og refleksjon i Holocaustundervisningen»*. Lærerkurs om utfordringer, erfaringer og potensial for undervisning om Holocaust.
- Dembra-konferanse 18. og 19. oktober: *«Frykt og framtidshåp. Hvordan møte polarisering og ekskludering gjennom skolens arbeid med demokrati?»*. Konferansen rettet seg mot skoleeiere, skoleledere, lærere, lærerutdannere og minoritetsrådgivere. Det var bidragsytere fra Norge og Sverige, fra høyskolemiljøer og fra skoler. Kunnskapsminister Henrik Asheim åpnet konferansen som hadde 125 deltakere på første dag og 100 på dag to.
- Boklansering 20. oktober: *Quislings ran. Historien om Villa Grande*. Historiker Bodil Stenseth har på oppdrag fra HL-senteret skrevet bok om Villa Grandes 100 år lange historie.
- Boklansering 31. oktober: *Et uønsket folk. Utviklingen av en «sigøynerpolitikk» og utryddelsen av norske rom 1915-1956*. Bok om norske myndigheters ekskluderingspolitikk overfor rom, skrevet av historikerne Jan Alexander Svoboda Brustad, Lars Lien, Maria Rosvoll og Carl Emil Vogt, HL-senteret.
- 26. november: *Markering av 75-årsdagen for deportasjonen* av rundt 555 jøder fra Norge med skipene Donau og Monte Rosa 26. november 1942, fant sted gjennom et bredt anlagt kulturelt program, laget i samarbeid med Det Mosaiske Trossamfund i Oslo, Det Jødiske Samfund i Trondheim og HL-senteret. Arrangementet foregikk i Aulaen, Universitetet i Oslo, med tilstedeværelse av H.K.H. Kronprinsesse Mette-Marit og statsminister Erna Solberg.
- Rundebordssamtaler 1. desember: *«Nasjonal identitet og minoritetsrettigheter i Sørøst-Asia og Midtøsten»*. Rundebordssamtalen samlet forskere og fagpersoner fra ulike organisasjoner som arbeider med etniske og religiøse minoriteter i henholdsvis Indonesia og Myanmar og i Irak og Libanon. Dette var en av tre workshops i Minoritetsnettverket som er organisert av HL-senteret. I tillegg kom en workshop med samme målgrupper i Myanmar i mars.
- Rapportlansering 5. desember: *«Holdninger til jøder og muslimer i Norge 2017»*. Rapporten ble overrakt til Barne- og likestillingsminister Solveig Horne. Rapporten er en oppfølging av undersøkelsen «Antisemittisme i Norge? Den norske befolkningens holdninger til jøder og andre minoriteter (2012)».

Økonomi

Styret mener at årsregnskapet gir et korrekt bilde av stiftelsens eiendeler og gjeld, finansielle stilling og resultat. I samsvar med regnskapslovens §3-3a bekreftes det at forutsetningen om fortsatt drift er til stede og at denne forutsetningen er lagt til grunn ved utarbeidelse av regnskapet.

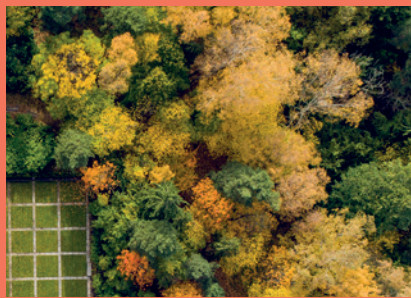
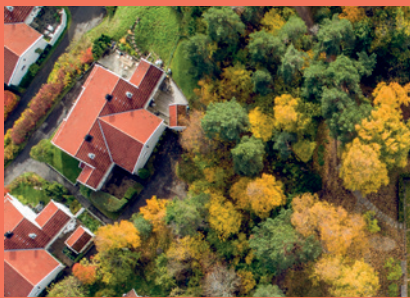
Styret kjenner ikke til noen forhold av viktighet for å bedømme selskapet stilling og resultat som ikke fremgår av regnskapet og balansen med noter. Det er heller ikke etter regnskapsårets utgang inntrådt forhold som etter styrets syn har betydning ved bedømmelse av regnskapet.

Samlet inntekt i 2017 var 48,3 mill. Stiftelsen mottok 32,9 mill i statlig driftsstøtte. I tillegg ble det inntektsført 10,4 mill i oppdrag og tilskudd til forskning og formidling. Øvrige inntekter beløp seg til 4,9 mill. Stiftelsen mottok større bidrag fra Kunnskapsdepartementet, Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, Utenriksdepartementet, Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Norges forskningsråd, Utdanningsdirektoratet, Utdanningsetaten i Oslo kommune og Den europeiske union. Driftskostnadene utgjorde 50,8 mill. De største

postene er knyttet til husleie til Statsbygg, drift av den kulturhistoriske eiendommen Villa Grande samt lønn og sosiale kostnader ved senteret. Underskuddet på driften ble 2,4 mill.

Stiftelsen hadde i 2017 en positiv avkastning på kapitalen på 5,8 mill. Årsresultatet ble et overskudd på 3,3 mill., som disponeres ved overføring av samme beløp til annen formålskapital.

Stiftelsens samlede formålskapital var ved utgangen av året 67,8 mill., hvorav grunnkapitalen utgjorde 40 mill. og tilleggskapital 14,7 mill. Den frie formålskapitalen utgjorde 13,1 mill. Stiftelsens midler ble forvaltet av UNIFOR (Forvaltnings-stiftelsen for fond og legater), fordelt med 60 % i rentebærende papirer og 40 % i aksjefond.

Personalforhold og miljø

Stiftelsen har som mål å være en arbeidsplass der det råder full likestilling mellom kvinner og menn, og har innarbeidet en personalpolitikk som anses for å være kjønnsnøytral på alle områder.

Stiftelsen har en lønnspolitikk som likestiller kvinner og menn. Stiftelsens styre besto av 5 kvinner og 4 menn. Ved utgangen av året var 21 kvinner og 16 menn ansatt ved senteret, hvorav 23 i faste og 14 i midlertidige stillinger. Gjennomsnittlig antall årsverk i 2017 var 28,0. Målt i forhold til antall årsverk var sykefraværet 3,5 % for året som helhet, herav 2,5 % korttidsfravær og 1,0 % lengre fravær. Styret anser

arbeidsmiljøet i stiftelsen som godt.

Senterets kontorlokaler holder god standard. Bygningen er gjennomgått med tanke på universell utforming og utbedringer gjennomføres gradvis, blant annet i samarbeid med Statsbygg. Virksomheten er ikke av en slik art at den medfører forurensning eller utslipp som kan være til skade for det ytre miljø.

Oslo, 7. mars 2018

Rolf Golombek
Styreleder

Bente Sandvig
Nestleder

Ida Børresen
Styremedlem

Cora Alexa Døving
Styremedlem

Inger Furseth
Styremedlem

John Arne Moen
Styremedlem

Olav Njølstad
Styremedlem

Chava Savosnick
Styremedlem

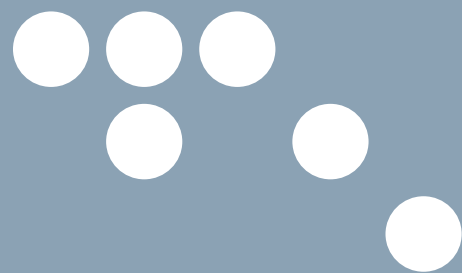
Arne Johan Vetlesen
Styremedlem

Guri Hjeltnes
Direktør

Årsregnskap og balanse

Resultatregnskap

DRIFTSINNEKTER OG DRIFTSKOSTNADER	NOTE	2017	2016
Salgsinntekt		766 640	509 391
Annen driftsinntekt	1	47 574 367	47 697 291
Sum driftsinntekter		48 341 006	48 206 682
Varekostnad		-212 200	-104 428
Lønnskostnad	2	-23 436 636	-23 880 182
Avskrivning på driftsmidler og immaterielle eiendeler	5	-265 558	-261 868
Annen driftskostnad	2, 3	-26 852 757	-26 505 967
Sum driftskostnader		-50 767 151	-50 752 445
Driftsresultat		-2 426 145	-2 545 763
Annen renteinntekt	6	1 235 672	1 278 708
Annen finansinntekt	6	4 962 104	60 323
Verdireduksjon markedsbaserte omløpsmidler	6	-405 819	2 448 911
Sum finansinntekter		5 791 956	3 787 942
Annen rentekostnad		-1 703	-19 420
Annen finanskostnad		-24 186	-1 080
Sum finanskostnader		-25 889	-20 501
Netto finans		5 766 067	3 767 442
Ordinært resultat før skattekostnad		3 339 922	1 221 679
Årsresultat	4	3 339 922	1 221 679
Overføringer			
Tilleggskapital og annen formålskapital	4	3 339 922	1 221 679
Sum		3 339 922	1 221 679

Balanse

EIENDELER	NOTE	2017	2016
ANLEGGSMIDLER			
Varige driftsmidler			
Varige driftsmidler	5	402 802	563 829
Sum varige driftsmidler		402 802	563 829
Investering i aksjer og andeler			
Investeringer i aksjer og andeler	7	10 000	0
Andre aksjer, andeler	7	0	10 000
Sum finansielle anleggsmidler		10 000	10 000
Sum anleggsmidler		412 802	573 829
OMLØPSMIDLER			
Varebeholdning			
Varebeholdning		250 000	200 000
Sum varebeholdning		250 000	200 000
Fordringer			
Kundefordringer		440 911	2 230 174
Andre kortsiktige fordringer		4 778 676	4 689 546
Sum fordringer		5 219 587	6 919 720
Andre markedsbaserte finansielle instrumenter			
Investeringer i verdipapirfond	6	70 191 644	63 448 824
Sum investeringer		70 191 644	63 448 824
Bankinnskudd, kontanter og lignende			
Bankinnskudd, kontanter og lignende	8	21 025 117	5 247 159
Sum bankinnskudd, kontanter og lignende		21 025 117	5 247 159
Sum omløpsmidler		96 686 348	75 815 702
Sum eiendeler		97 099 150	76 389 531

Balanse

FORMÅLSKAPITAL OG GJELD	NOTE	2017	2016
FORMÅLSKAPITAL			
Bundet formålskapital			
Grunnkapital	4	40 000 000	40 000 000
Tilleggskapital	4	14 700 000	13 800 000
Sum bundet formålskapital		54 700 000	53 800 000
Annen formålskapital			
Annen formålskapital	4	7 446 374	5 456 453
Fond til prosjekter	4	5 630 000	5 180 000
Sum annen formålskapital		13 076 374	10 636 453
Sum formålskapital	4	67 776 374	64 436 453
GJELD			
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld		5 892 451	5 630 615
Skyldige offentlige avgifter		1 262 761	1 412 381
Avsetning mottatte tilskudd	9	19 215 992	2 069 859
Annen kortsiktig gjeld	10, 11	2 951 571	2 840 224
Sum kortsiktig gjeld		29 322 775	11 953 079
Sum gjeld		29 322 775	11 953 079
Sum formålskapital og gjeld		97 099 150	76 389 531

Oslo, 7. mars 2018

Rolf Golombek

Styreleder

Cora Alexa Døving

Styremedlem

Olav Njølstad

Styremedlem

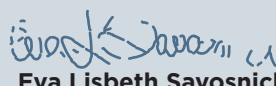
Bente Sandvig

Nestleder

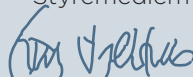
Inger Furseth

Styremedlem

Eva Lisbeth Savosnick

Styremedlem

Guri Hjeltnes

Direktør

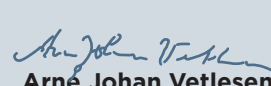
Ida Børresen

Styremedlem

John Arne Moen

Styremedlem

Arne Johan Vetlesen

Styremedlem

Noter

REGNSKAPSPRINSIPPER

Årsregnskapet er satt opp i samsvar med regnskapsloven og god regnskapsskikk for ideelle organisasjoner.

Inntekter

Inntekt resultatføres etter opptjeningsprinsippet.

Kostnader

Kostnader regnskapsføres som hovedregel i samme periode som tilhørende inntekt (sammenstillingsprinsippet). Tjenester inntektsføres i takt med utføringen.

Offentlige tilskudd

Tilskudd bruttoføres og periodiseres i tråd med gjennomføringen av selskapets delmål. Det kan knytte seg tilbakebetalingsforpliktelser til tilskudd.

Klassifisering og vurdering av balanseposter

Omløpsmidler og kortsiktig gjeld omfatter poster som knytter seg til driften. For andre poster enn kundefordringer omfattes poster som forfaller til betaling innen ett år etter transaksjonsdagen. Anleggsmidler er eiendeler bestemt til varig eie og bruk. Langsiktig gjeld er gjeld som forfaller senere enn ett år etter transaksjonsdagen.

Omløpsmidler vurderes til laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi. Kortsiktig gjeld balanseføres til nominelt beløp på etableringstidspunktet.

Anleggsmidler vurderes til anskaffelseskost. Varige anleggsmidler avskrives etter en fornuftig avskrivningsplan. Anleggsmidlene nedskrives til virkelig verdi ved verdifall som ikke forventes å være forbigående. Langsiktig gjeld med unntak av andre avsetninger balanseføres til nominelt beløp på etableringstidspunktet.

Fordringer

Kundefordringer og andre fordringer er oppført i balansen til pålydende etter fradrag for avsetning til forventet tap. Avsetning til tap gjøres på grunnlag av individuelle vurderinger av de enkelte fordringene. I tillegg gjøres det for øvrige kundefordringer en uspesifisert avsetning for å dekke antatt tap.

Pensjon

Pensjonsforpliktelse balanseføres ikke, jmfør NRS 6 pkt. 23.

Skatt

Virksomheten har ikke erverv som formål og har begrenset skatteplikt i henhold til sktl. § 2-32.

Noter

NOTE 1 - DRIFTSINNETEKTER	2017	2016	
Offentlig bevilgning driftsstøtte			
Offentlig bevilgning driftsstøtte	32 968 000	32 070 000	
Sum offentlig bevilgning driftsstøtte	32 968 000	32 070 000	
Tilskudd til forskning og formidling			
Norges Forskningsråd	Forskning	417 874	2 258 667
Utenriksdepartementet	Forskning	2 797 028	3 331 666
Kommunal- og moderniseringsdepartementet	Forskning	250 000	800 000
Utdanningsdirektoratet	Formidling	4 784 181	3 122 350
Barne- og likestillingsdepartementet	Forskning	1 186 540	1 594 596
Justisdepartementet	Forskning	500 000	
Barne-, ungdoms-og familiedirektorat	Forskning	500 000	
Sum tilskudd til forskning og formidling	10 435 623	11 107 279	
Tilskudd og andre inntekter			
Tilskudd og andre inntekter	4 170 744	4 520 012	
Sum tilskudd og andre inntekter	4 170 744	4 520 012	
Sum annen driftsinntekt	47 574 367	47 697 291	

Noter

NOTE 2 - LØNNS- OG PERSONALKOSTNADER, YTELSE TIL LEDENDE PERSONER

Spesifikasjon av lønnskostnader	2017	2016
Lønn	17 448 593	18 019 857
Arbeidsgiveravgift	2 743 890	2 925 964
Pensjonskostnader	2 344 123	2 326 915
Andre relaterte ytelser / Refusjoner	900 031	607 446
Sum	23 436 637	23 880 182

Selskapet har gjennomsnittlig hatt 28 årsverk i regnskapsåret.

Ytelser til ledende personer og revisor	Lønn	Annen godtgj.
Daglig leder	1 233 167	9 075
Styremedlemmer	227 300	0

Det er kostnadsført kr 175 751,- i pensjon for daglig leder for 2017.

Revisjonshonorar ekskl. mva består av	2017	2016
Revisjon	120 000	120 000
Attestasjonsoppgaver	16 000	46 800
Samlet honorar til revisjon	136 000	166 800

Ingen ansatte har avtale om sluttverderlag, bonus eller lignende.

Stiftelsen har tegnet avtale om pensjonsforsikring i Statens Pensjonskasse (SPK) som tilfredsstiller kravene i lov om obligatorisk tjenestepensjon (OTP). Avtalen anses som en ytelsesbasert flerforetaksordning, men regnskapsføres i.h.t. NRS 6 pkt. 23 som en innskuddsbasert pensjonsplan fordi SPK ikke gir tilstrekkelig informasjon til å kunne regnskapsføre planen som en ytelsesbasert pensjonsordning. Stiftelsens eventuelle netto pensjonsforpliktelser er derfor ikke innregnet i balansen.

Stiftelsen innbetaler premie til en AFP-ordning i SPK. Slik AFP-ordning anses også som en flerforetaksordning, men er regnskapsført som en innskuddsordning.

Noter

NOTE 3 - HUSLEIE

HL-senteret leier den kulturhistoriske eiendommen Villa Grande av Statsbygg i.h.t leiekontrakt av 02.08.2004. Leien justeres årlig med 80 % av økningen i Statistisk Sentralbyrås totale konsumprisindeks. Vederlag for indre vedlikehold justeres med 100 % av konsumprisindeksen.

Leieforholdet løper fra 15.12.2004 til 31.12.2024. Fremleie, overdragelse eller selskapsmessige endringer krever utleiers skriftlige forhåndssamtykke. Leiekontrakten gjør unntak fra en rekke av bestemmelsene i Husleieloven.

Spesifikasjon av kostnader for driften av eiendommen Villa Grande	2017	2016
Husleie	12 064 148	11 743 832
Elektrisk strøm (lys og oppvarming)	336 808	395 646
Alarm og vakthold	176 138	144 403
Renhold, renovasjon og annen kostnad lokaler	110 452	251 824
Reparasjon og vedlikehold bygninger	7 360	117 922
Innvendig vedlikehold	156 604	182 638
Brukeravhengige driftskostnader (serviceavtaler, grøntanlegg, m.m.)	1 293 178	1 251 817
Samlede kostnader for Villa Grande	14 144 688	14 088 082

Noter

NOTE 4 - FORMÅLSKAPITAL

I stiftelsens § 5 heter det: «Stiftelsen har ved opprettelsen en grunnkapital på 40 mill. kroner. Stiftelsens kapital består av grunnkapitalen og eventuell tilleggskapital. Grunnkapitalens realverdi skal søkes opprettholdt.»

Grunnkapitalens realverdi er opprettholdt gjennom oppjustering tilsvarende den årlige endring i konsumprisindeksen. Denne oppjusteringen tillegges grunnkapitalen som tilleggskapital.

	Grunn- kapital	Tilleggs- kapital	Annen formåls- kapital	Fond for prosjekter	Sum formåls- kapital
Per 1.1.	40 000 000	13 800 000	5 456 453	5 180 000	64 436 453
Fra årets resultat	-	900 000	1 989 922	450 000	3 339 922
Per 31.12.	40 000 000	14 700 000	7 446 375	5 630 000	67 776 375

NOTE 5 - VARIGE DRIFTSMIDLER

	Innredning kafé	Utstyr kafé	Utstyr utstilling	Inventar utstyr	Data utstyr	Flygel	Sum
Anskaffelseskost 01.01.	259 570	708 867	484 008	375 277	552 091	240 514	2 620 327
+ Tilgang	-	30 703	-	-	73 828	-	104 531
- Avgang	-	-	-	-	-	-	-
Anskaffelseskost 31.12.	259 570	739 570	484 008	375 277	625 919	240 514	2 724 858
Akk. av/nedskr. 01.01.	254 570	630 875	484 008	202 011	318 164	166 871	2 056 499
- Avgang	-	-	-	-	-	-	-
Årets avskrivninger	5 000	24 943	-	45 840	166 508	23 267	265 558
Akk. av/nedskr. 31.12.	259 570	655 818	484 008	247 851	484 672	190 138	2 322 057
Bokført verdi 31.12.	-	83 752	-	127 426	141 247	50 377	402 802
Avskrivningstid total (år)	5	5	5	5	3	10	

Noter

NOTE 6 - FINANSIELLE OMLØPSMIDLER

Omløpsmidler	Anskaffelses kost	Markeds- verdi	Balanseført verdi	Urealisert gevinst/-tap
Nordea Likviditet	3 008 231	3 022 902	3 022 902	14 671
Nordea Likviditet II	3 285 223	3 325 947	3 325 947	40 724
Sum verdipapirer	6 293 454	6 348 849	6 348 849	55 395
KLP Aksje Global Indeks I	11 045 986	11 416 706	11 416 706	370 720
KLP Obligasjon Global I	20 151 399	19 024 694	19 024 694	-1 126 705
Alternative Investeringer Unifor	375 164	280 901	280 901	-94 263
SPP tilvaxtmarknad Plus - class A	2 482 181	2 572 367	2 572 367	90 186
Storebrand Global ESG Plus	10 876 515	11 275 429	11 275 429	398 914
Storebrand Global Kreditt IG	21 986 541	19 272 698	19 272 698	-2 713 843
Sum verdipapirer	66 917 786	63 842 795	63 842 795	-3 074 991
Sum verdipapirer	73 211 240	70 191 644	70 191 644	-3 019 596

Verdireduksjon markedsbaserte omløpsmidler resultatført i resultatregnskapet representerer årets netto urealisert verdiendring.

NOTE 7 - FINANSIELLE ANLEGGSMIDLER

Aksje	Eierandel	Anskaffelses- kost	Balanseført verdi
Aksje i Visit Oslo AS	0,50 %	10 000	10 000

Noter

NOTE 8 - BANKINNSKUDD OG BUNDNE MIDLER

Venneforeningens bankkonto	279 428
Bankinnskudd/kontanter	19 952 110
Bundne skattetrekksmidler	793 579
Sum	21 025 117

NOTE 9 - PERIODISERING MOTTATTE TILSKUDD

	2017	2016
Regnskapsmessig periodisering av tilskudd	16 886 992	400 000
Forskudd på prosiektmidler	2 329 000	1 669 859
Sum periodisering mottatte tilskudd	19 215 992	2 069 859

NOTE 10 - ANNEN KORTSIKTIG GJELD

	2017	2016
Påløpt arbeidsgiveravgift feriepenger	270 950	282 068
Skyldig lønn	-	3 694
Påløpt feriepenger	1 921 631	2 000 483
Annen påløpt kostnad	479 699	299 538
Venneforeningen	279 291	254 441
Sum Annen kortsiktig gjeld	2 951 571	2 840 223

NOTE 11 - VENNEFORENINGEN

Gjelden tilsvare innestående på bankkonto som tilhører HL-senterets Venneforening. Beløpet balanseføres hos HL-senteret i påvente av at Venneforeningen registrerer seg i Foretaksregisteret og kan føre eget regnskap for sin virksomhet.

Revisors beretning

Til generalforsamlingen i stiftelsen Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter (HL-senteret)

UAVHENGIG REVISORS BERETNING FOR 2017

Uttalelse om revisjonen av årsregnskapet

Konklusjon

Vi har revidert Stiftelsen HL-senterets årsregnskap som består av balanse per 31. desember 2017, resultatregnskap for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og noter til årsregnskapet, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper.

Etter vår mening er det medfølgende årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir et rettviseende bilde av stiftelsens finansielle stilling per 31. desember 2017, og av dets resultater for regnskapsåret avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder de internasjonale revisjonsstandardene International Standards on Auditing (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet i *Revisors oppgaver og plikter ved revisjon av årsregnskapet*. Vi er uavhengige av stiftelsen slik det kreves i lov og forskrift, og har overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Øvrig informasjon

Ledelsen er ansvarlig for øvrig informasjon. Øvrig informasjon består av tilleggsinformasjonen i årsberetningen, men inkluderer ikke årsregnskapet og revisjonsberetningen.

Vår uttalelse om revisjonen av årsregnskapet dekker ikke øvrig informasjon, og vi attesterer ikke den øvrige informasjonen.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese øvrig informasjon med det formål å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom øvrig informasjon og årsregnskapet, kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen, eller hvorvidt den tilsynelatende inneholder vesentlig feilinformasjon. Dersom vi hadde konkludert med at den øvrige informasjonen inneholder vesentlig feilinformasjon er vi pålagt å rapportere det. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Styrets og daglig leders ansvar for årsregnskapet

Styret og daglig leder (ledelsen) er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet i samsvar med lov og forskrifter, herunder for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge. Ledelsen er også ansvarlig for slik intern kontroll som den finner nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil.

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet må ledelsen ta standpunkt til stiftelsens evne til fortsatt drift og opplyse om forhold av betydning for fortsatt drift. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for årsregnskapet så lenge det ikke er sannsynlig at virksomheten vil bli avviklet.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

Vårt mål er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon som eksisterer. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon blir vurdert som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke økonomiske beslutninger som brukerne foretar basert på årsregnskapet.

For videre beskrivelse av revisors oppgaver og plikter vises det til

<https://revisorforeningen.no/revisjonsberetninger>

Uttalelse om øvrige lovmessige krav

Konklusjon om årsberetningen

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i årsberetningen om årsregnskapet, forutsetningen om fortsatt drift og forslaget til anvendelse av overskuddet er konsistente med årsregnskapet og i samsvar med lov og forskrifter.

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendig i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon», mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av stiftelsens regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringskikk i Norge.

Konklusjon om forvaltningen

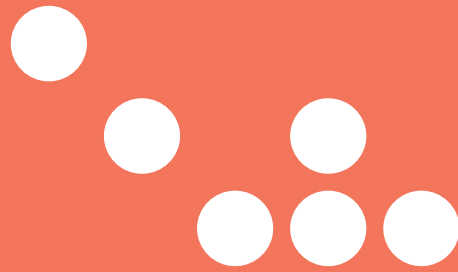
Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendig i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon», mener vi at stiftelsen er forvaltet i samsvar med lov, stiftelsens formål og vedtektene for øvrig.

Oslo, den 7. mars 2018

Lundes Revisjonskontor I DA

Bente Hole
Registrert revisor

Utvalgte publikasjoner

Bokutgivelser

- *Et uønsket folk. Utviklingen av en «sigøynerpolitikk» og utryddelsen av norske rom 1915-1956.* (Cappelen Damm, 2017). (Brustad, J., Lien, L., Rosvoll, M., Vogt, C.E.)
- *On the Margins: Essays on the History of Jews in Estonia* (Budapest: Central European University Press, 2017). (Weiss-Wendt, A)
- *Quislings Ran. Historien om Villa Grande.* (Forlaget Press, 2017). (Stenseth, B.)
- *The Soviet Union and the Gutting of the Genocide Convention* (Madison, WI: University of Wisconsin Press, 2017). (Weiss-Wendt, A)
- *Nasjonale minoriteter og urfolk i norsk politikk fra 1900 til 2016* (Cappelen Damm Akademisk, Oslo 2017). (Nik. Brandal, Cora Alexa Døving og Ingvill Thorson Plesner (red.))

Rapporter

- *Holdninger til jøder og muslimer i Norge 2017.* Rapport utarbeidet for Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet. (Oslo, HL-senteret 2017). (Hoffman, C. og V. Moe (red.))
- *Kunnskaps- og tiltaksversikt om hatefulle ytringer.* Rapport utarbeidet for Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) i samarbeid med Høgskolen i Oslo og Akershus. (Lenz, C., Plesner, I.)

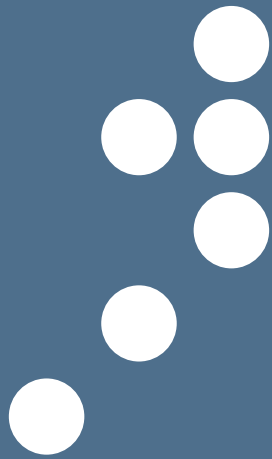
Artikler, kronikker og tekstbidrag

- «Antisemittisme som erfaring og undervisningstema i dagens norske skole» i Nik. Brandal, Cora Alexa Døving og Ingvill Thorson Plesner (red.): *Nasjonale minoriteter og urfolk i norsk politikk fra 1900 til 2016.* (Cappelen Damm Akademisk, Oslo 2017). (Moe, V. og Syse, H.)
- «De fremmede» i pressen. Omtale av nasjonale minoriteter og urfolk i media fra 1900 til andre

verdenskrig», i Nik. Brandal, Cora Alexa Døving og Ingvill Thorson Plesner (red.), *Nasjonale minoriteter og urfolk i norsk politikk fra 1900-2016.* Cappelen Damm Akademisk, Oslo 2017. (Lien, L. og Stenhammer, M.Z.)

- «Det brutale byggverket: Grossraum», artikkel i Dagbladets «Historisk»-spalte 18. Februar. (Hjeltnes, G.)
- «Det norske holdningslandskapet», intervju i Morgenbladet 13. desember (V. Moe)
- «Ekskludering: Norsk politikk overfor rom 1915-1956», i Nik. Brandal, Cora Alexa Døving og Ingvill Thorson Plesner (red.), *Nasjonale minoriteter og urfolk i norsk politikk fra 1900-2016.* (Cappelen Damm Akademisk, Oslo 2017). (Brustad, J., Lien, L., Rosvoll, M., Vogt, C.E.)
- «Hatytringer i Norge – et sosialt fenomen» i (red): Nissen, G og Zuleta, L. *Hadefulle ytringer i et nordisk perspektiv.* (Danmarks Nationale Menneskerettighedsinstitut, København, 2017. (Døving, A.)
- «Holocaust og elever» i Fagsnakk. (Cappelen Damm, 2017). (Meadow, K og Christensen, E.)
- «Homeland Ritualized: An Analysis of Written Messages Placed at Temporary Memorials after the Terrorist Attacks on 22 July 2011 in Norway». (Mortality, Taylor & Francis, 2017). (Døving, A.)
- «Hvordan hedre de glemte helter», artikkel i Dagbladets spalte *Historisk* 21. januar. (Hjeltnes, G.)
- «Jeg tenkte bare: skyt, skyt», artikkel i Dagbladets spalte *Historisk* 18. mars. (Hjeltnes, G.)
- Kronikk: «Dolezals rase». Morgenbladet i mars. (Døving, A.)
- Kronikk: «Fakta om fordømmer». Klassekampen 6. desember. (Døving, A.)
- Kronikk: «Godt dere ikke vet.» Aftenposten 26. november. (Hjeltnes, G.)

- Kronikk: «Hver fredag foran porten.», Aftenposten 4. februar. (Hjeltes, G.).
- Kronikk: «Kvifor bidrog norsk politi til Holocaust»? Aftenposten, 28.januar. (Hetland, Ø.)
- Kronikk: «Ny rapport om holdninger til jøder og muslimer i Norge i 2017: Antisemittisme og muslimfiendtlighet er beslektede fenomener», Aftenposten 5.12.2017 (Hoffmann, C. og V. Moe)
- «Minoritetene som politiske aktører. Fra samers, jøders og kveners organisering på 1900-tallet til romsk og Skogfinsk mobilisering i nyere tid», i Nik. Brandal, Cora Alexa Døving og Ingvill Thorson Plesner (red.), *Nasjonale minoriteter og urfolk i norsk politikk fra 1900-2016*. (Cappelen Damm Akademisk, Oslo 2017). (Lien, L.)
- «Minoritetsforskning og menneskerettigheter» i Lothe, J. (red): *Forskning og menneskerettar*, (Oslo: Novus Forlag, 2017). (Døving, A.)
- «Samisk kultur og identitet» i Fagsnakk. (Cappelen Damm, 2017.) (Lien, L.).
- «Storsamfunnet og minoritetene – før og nå», i Nik. Brandal, Cora Alexa Døving og Ingvill Thorson Plesner (red.): *Nasjonale minoriteter og urfolk i norsk politikk frå 1900 til 2016*. (Oslo: Cappelen Damm Akademiske, 2017.) (Døving, A., Plesner, I.).

Utvalgte foredrag

- **27. januar:**
Foredrag ved Oslo Handelsgym i forbindelse med Holocaustdagen. (Undervisningsavdelingen)
- **27. januar:**
«Ritualer og livsløp», Høgskolen i Oslo og Akershus. (Døving, A.)
- **1. februar:**
«Barn under okkupasjonen. Om kilder og metode» på medlemsmøte i foreningen «Slekt og data», Riksarkivet, Oslo (Hjeltnes, G.)
- **8. februar:**
Innlegg på konferanse om Forsvarsdepartementets krigsdekorasjonsprosjekt, Universitetet i Tromsø (Hjeltnes, G.)
- **20. februar:**
Lunsjforedrag om HL-senterets virksomhet, hos Norges Røde Kors, Oslo. (Hjeltnes, G.)
- **3. mars:**
Foredrag på konferansen «Authentizität als Kapital historischer Orte» ved KZ-Gedenkstätte Dachau/ Tyskland. (Geissert, B.)
- **7. mars:**
«Hverdagsrasisme og hatytringer», Politihøgskolen. (Døving, A.)
- **15. mars:**
«Antisemittisme og rasisme», for lærerutdanningen ved Det Teologiske Menighetsfakultet. (Døving, A.)
- **5. april:**
«Rasisme og antisemittismens historie», på Museet i Valdres. (Døving, A.)
- **26. april:**
«Krigsforbrytelser - uten konsekvenser?», innlegg under paneldebatt på Kulturhuset i regi av Oslo Røde Kors, Internasjonal humanitær rett. (Stensrud, E.)
- **11. mai:**
«Folkemord i skyggen av demokratiseringen?» Forelesning på Bjørknes Høyskole. (Stensrud, E.)
- **20. mai:**
«Islam i Norge», for lærerutdanningen ved Det teologiske menighetsfakultet. (Døving, A.)
- **25. – 27. mai:**
Rundebordsdiskusjon: «Where Do We Stand? 50 Years of Roma Genocide Research» i regi av IHRA's Committee on the Genocide of the Roma, Wien, Østerrike. (Weiss-Wendt, A.)
- **1. juni:**
«Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn som politisk aktør», hos Stiftelsen Kirkeforskning (KIFO). (Døving, A.)
- **6. juni:**
«Riksarkivets betydning for historikerne» på Riksarkivets 200 års jubileumskonferanse i Gamle Logen, Oslo. (Hjeltnes, G.)
- **21. juni:**
Presentasjon av DEMBRA (Demokratisk beredskap mot rasisme og antisemittisme) på nordisk konferanse om hatefulle ytringer, organisert av Barne- og likestillingsdepartementet og Nordisk ministerråd, Oslo. (Nustad, P.)
- **23. – 25. juni:**
Egen sesjon om DIMNO-prosjektet (Demokratiets institusjoner i møte med en nazistisk okkupasjonsmakt) under Norske historikerdager i Trondheim. (Fure, O., Hetland, Ø., Simonsen, K.B., Kärcher, N., Støen, A.)
- **17. – 18. august, Arendalsuka:**
  - Innlegg om historiedidaktikk og undervisning om andre verdenskrig (Meadow, K., Nustad, P.)
  - «Konspirasjonsteorier og ekstremisme». (Døving, A.)
  - «Krigsseilerne - Sjøfolk i krig og etter krig: Hva kan vi lære?», i regi av Norsk Sjømannsforbund. (Hjeltnes, G.)
  - «Norsk kulturliv og kultursamarbeid i Europa», i regi av Norsk Museumsforbund. (Hjeltnes, G.)
  - «Konspirasjonsteorier – en trussel mot demokratiet?», i regi av Norsk Museumsforbund og Jødisk Museum, Oslo. (Hjeltnes, G.)

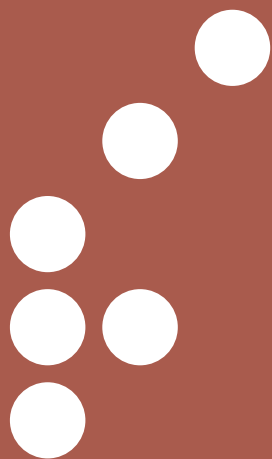
- **10. september:**
«Kulturarvetsbegrepet i nasjonalistiske bevegelser», Museene i Gran kommune. (Døving, A.)
- **12. september:**
«Stavanger-politiet under krigen», for politipensjonistforeningen i Sør-Rogaland. (Hetland, Ø.)
- **16. september:**
«The Soviet Union and the Gutting of the UN Genocide Convention», bokpresentasjon under en workshop organisert av prosjektet «Cold War International Law», finansiert av Australian Research Council og British Research Council for the Arts and Humanities, Tbilisi, Georgia. (Weiss-Wendt, A.)
- **19. september:**
«Antisemittisme etter 1945», på Jødisk museum. (V. Moe)
- **21. September:**
«The impact of minority status for flight and return for Syrian and Iraqi refugees» under konferansen «Untold experiences of vulnerable refugees», ved Centre on Global Migration, University of Gothenburg, Sverige. (Plesner, I.)
- **17. oktober:**
«Andregjøring» for Kirkeakademiet, Oslo, (Døving, A.)
- **19. oktober:**
Prosjektet «Jødisk liv» ble presentert for Universitetet i Agder. (Døving, A.)
- **21. oktober:**
To innlegg under Norsk sakprosafestival, Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening, NFFO (Hjeltnes, G.)
- **25. oktober:**
«Religiøse ledere», på Det teologiske menighetsfakultet. (Døving, A.)
- **25. oktober:**
«Freedom of religion or belief and conditions for religious minorities in Norway». Foredrag ved fagseminar på HL-senteret. (Plesner, I.)
- **26. oktober:**
«Hva er konsekvenser av forslaget til ny lov om trossamfunn for tros- og livssynsminoriteter». Innledning på frokostseminar i regi av Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn, Eldorado bokhandel, Oslo. (Plesner, I.)
- **3. november:**
Foredrag og seminar for Politihøgskolen: Norsk politi under okkupasjonen, HL-senteret. (Undervisningsavdelingen, Hetland, Ø., Simonsen, K.B.)
- **9. november:**
«The Greatest Hoax: Communist Allegations of Biological Warfare in Korea, 1950–53», under «The 49th. National Convention of Association for Slavic, East European & Eurasian Studies», Chicago, USA. (Weiss-Wendt, A.)
- **10. november:**
«Forholdet mellom kristne og jøder fra tidlig nytid til i dag - et historisk omriss». Foredrag under seminaret «Kirken og jødene - i skyggen av Martin Luther», på HL-senteret. (Kopperud, Ø.)
- **13. og 28. november:**
Presentasjon av rapporten «Holdninger til jøder og muslimer i Norge 2017», i Barne- og likestillingsdepartementet. (C. Hoffmann og V. Moe)
- **20. november:**
Innlegg på historikerseminar på Norges handelshøyskole i forbindelse med utgivelsen av en bok om idrettsfronten under krigen. (Fure, O.B., Hetland, Ø.)
- **23. november:**
Innlegg på norsk/svensk seminar på Voksenåsen om Holocaust. (Hjeltnes, G., Kopperud, Ø., Hetland, Ø.)
- **1. desember:**
«Human rights as a foundation for minority rights» - innledning på Minoritetsnettverkets fagseminar på HL-senteret. (Plesner, I.)
- **5. desember:**
«Nasjonale minoriteter og urfolk. Historiens betydning for forståelse av aktuelle utfordringer» ved Høgskolen i Oslo og Akershus. (Lien, L.)

- *7. desember:*

«The Politics of Genocide and the Impact on Humanitarian Aid and Peace in Myanmar». Innlegg under seminar arrangert på PRIO. (Stensrud, E.)

- *7.-8. desember:*

«Murder Without Hatred: Explaining Estonian Collaboration in the Holocaust», under konferansen «Nations of Occupied Europe Facing the Holocaust», i regi av Det polske Institutt for nasjonalt minne (IPN) i Warszawa, Polen. (Weiss-Wendt, A.)

Utvalgte
konferanser,
kurs og andre
arrangementer
i regi av
HL-senteret

Konferanser og seminarer

- **7. mars:**

Seminar: «Menneskerettslige premisser for offentlig støtte til tros- og livssynssamfunn», i samarbeid med Norsk senter for menneskerettigheter.

- **10. mars:**

Seminar ved Høgskolen i Sørøst-Norge (HiSN): Norsk politikk overfor nasjonale minoriteter og urfolk.

- **15. mars:**

Seminar tilbud til FHS Rønningen og Aktion Sühnezeichen Friedensdienste (ASF).

- **21. mars:**

«Pisk, gulrot eller dialog i religions- og livssynspolitikken: Hva er konsekvenser for minoritetene». Samarbeid med SMR (Norsk senter for menneskerettigheter) om å arrangere fagseminarer om premisser for, og konsekvenser av, religions- og livssynspolitiske endringer som nå utredes.

- **3. april:**

Lærerkurs: «Historieformidling i endring: mangfold, teknologi og nye perspektiver».

- **12. mai:**

Lærerkurs: «Blir det ekstreme normalt? Om gruppefiendtlige og autoritære holdninger i skolen».

- **10. oktober:**

Lærerkurs: «Mellom moralisering og refleksjon - utfordringer, erfaringer og potensial for undervisning om Holocaust.»

- **18. og 19. oktober:**

Dembra-konferanse: «Frykt og framtidshåp - Hvordan møte polarisering og ekskludering gjennom skolens arbeid med demokrati?»

- **18. august:**

Seminar tilbud til Teologisk fakultet ved UiO (Undervisningsavdelingen).

- **26. oktober:**

Seminar «Nasjonale minoriteter og gruppetenkning», Voss Folkehøgskole, Voss.

- **10. november:**

Seminar: «Kirken og jødene - i skyggen av Martin Luther».

- **23. november:**

Seminar: «Holocaust i Norge - Holocaust i Sverige». I samarbeid med Voksenåsen kurs og konferansesenter.

- Løpende gjennom året: Minoritetsvern i konflikt-områder (Minoritetsnettverket) ved HL-senteret organiserte fem seminarer/workshops i Norge i 2017. Av disse var det to workshops med norske institusjoner og organisasjoner som arbeider med minoritetsvern i Sørøst-Asia/ Myanmar og MENA/Irak, ett stort seminar for delegasjoner med akademikere og sivilsamfunnsaktører fra Indonesia og Myanmar, og to fagseminarer med henholdsvis Det teologiske Menighetsfakultet og den indonesiske ambassaden. I tillegg ble det gjennomført en workshop i Yangoon, Myanmar og en fagreise til Libanon.

- Løpende gjennom våren: Kursrekke i regi av HL-senteret for prosjektet «Tett på i skoler og barnehager» (MØT), Sarpsborg kommune.

Foredrag og samtaler

Søndag 5. februar

Frykt og fiendebilder i et overopphetet Europa
v/ Cathrine Moe Thorleifsson

Søndag 12. februar

Den fremmede og staten
v/ Nik Brandal og Eirik Brazier

Søndag 5. mars

Namibia - folkemord, unnskyldning og oppreisning
v/ Peter Katjavivi

Søndag 12. mars

Kommer fascismen tilbake til Europa?
v/ Bernt Hagtvet

Søndag 19. mars

Mord uten hat - Holocaust i Estland
v/ Anton Weiss-Wendt

Onsdag 29. mars

Filmvisning: «The Consul of Bordeaux»
I forbindelse med åpningen av utstillingen
«Jewish Experiences and Legacies in Portugal»

Søndag 2. april

Albert Viljam Hagelin - Quislings høyre hånd
v/ Nina Drolsum Kroglund

Søndag 23. april

Turist i egen by på verdens bokdag

Fredag 7. mai

Presten som ville nazifisere Norge
v/ Jostein Berglyd

Onsdag 10. mai

Boklansering: «Holocaust i Norge. Registrering, deportasjon, tilintetgjørelse»
v/ Bjarte Bruland i samtale med Guri Hjeltnes, HL-senterets direktør

Torsdag 11. mai

Paneldebatt: Trues demokratiet fra sentrum
v/ Olivier Decker, Elisabeth Ivarsflaten, Steffen Handal og Anders Ravik Jupskås

Søndag 14. mai

Ulv i fåreklær? Borgervern mot minoriteter og migranter.
v/ Tore Bjørgo

Søndag 21. mai

Jugoslaviske fanger i Norge 1942-1945 - fra massedrap under SS til Røde Kors-pakker under Wehrmacht
v/ Michael Stokke

Søndag 27. august

Boklansering: The Soviet Union and the Gutting of the UN Genocide Convention
v/ Anton Weiss-Wendt i samtale med Kim C. Priemel

Søndag 3. september

Romfolkets situasjon i et historisk perspektiv
v/ Nicoleta Bitu

Søndag 10. september

Samtale: To generasjoner Csango - fortid og samtid
v/ Peter og Monica Csango i samtale med Guri Hjeltnes, HL-senterets direktør

Søndag 17. september

Polen etter Holocaust. Hva tenker dagens polakker?
v/ Joanna Król

Søndag 15. oktober

Den jødiske Jesus - et problem i europeisk historie i 2000 år
v/ Halvor Moxnes

Fredag 20. oktober

Boklansering: Quislings ran
v/ Forfatter Bodil Stenseth, innlegg og kommentarer
av Hans Fredrik Dahl, Berit Reisel, Terje Emberland
og Synne Corell

Tirsdag 31. oktober

Boklansering: Et uønsket folk.
v/ Carl Emil Vogt, Maria Rosvoll, Lars Lien og
Jan Brustad

Søndag 12. november

Boklansering: Himmlers valkyrjer. Frontsøstrene
på Østfronten.
v/ Eirik Gripp Bay

Søndag 19. november

Konspirasjons-teorier og fremmedfrykt
v/ Terje Emberland og Alexa Døving

Søndag 26. november

75-årsmarkering for deportasjonen av jødene i
Norge med D/S Donau – i samarbeid med Det
mosaiske trossamfunn i Oslo og Det Jødiske
Samfunn i Trondheim.

Lørdagsforedrag

Lørdag 11. mars

Krig, okkupasjon og oppgjør:
Brent jord 1944-45
v/ Asbjørn Jaklin

Lørdag 25. mars

Krig, okkupasjon og oppgjør:
«Operasjon asfalt» - kald krig om krigsgraver
v/ Marianne Neerland Soleim

Lørdag 1. april

Krig, okkupasjon og oppgjør:
«Organisation Todt»
v/ Hans Otto Frøland

Lørdag 6. mai

Krig, okkupasjon og oppgjør:
«Farlig og nødvendig - transport og reise mellom
Festung Norwegen og Riket, 1940-45»
v/ Berit Nøkleby

Lørdag 10. juni

Krig, okkupasjon og oppgjør
v/ Tidsvitne Edith Notowicz i samtale
med direktør Guri Hjeltnes

Lørdag 21. oktober

Krig, okkupasjon og historisk arv:
Et uønsket folk. Hvordan 66 norske
rom endte i Auschwitz
v/ Carl Emil Vogt

Lørdag 4. november

Krig, okkupasjon og historisk arv:
Kongehuset i krig
v/ Tor Bomann-Larsen

Lørdag 25. november

Krig, okkupasjon og historisk arv:
Da de jødiske barna flyktet til Norge
v/ Nina Grünfeld

Lørdag 2. desember

Krig, okkupasjon og historisk arv:
Himmlers hemmelige nettverk i Skandinavia
v/ Terje Emberland

Utstillinger

Torsdag 30. mars

Utstillingsåpning - «The Jewish Experiences and Legacies in Portugal». Utstillingen er del av et samarbeid mellom organisasjonen Portuguese Network of Jewish Quarters og HL-senteret, og ingår i det EØS-finansierte prosjektet «Routes of Sepharad».

Torsdag 7. september

Utstillingsåpning, «Mange av dem ingen steder: Å gjenopplive minnet om polske jøder i offentlige byrom». Utendørsutstillingen, som ble produsert av POLIN museet i tett samarbeid med HL-senteret, dokumenterer hvordan kunst i offentlige rom i Polen de seneste årene blitt brukt til å skape en bevissthet omkring landets glemte jødiske historie og kulturarv.

Tirsdag 9. mai

«Bak blendede ruter» Anna-Eva Bergmans krigsskisser, åpnet på Stiftelsen Arkivet i Kristiansand. Utstillingen ble produsert av HL-senteret og vist der i 2016.

November

«Gulag: det farfar ikke fortalte», åpnet på historisk museum i Kiev, Ukraina 6. november og på Forum för levande historia i Stockholm, Sverige den 7. november. Utstillingen ble produsert av HL-senteret og vist på senteret i 2016.

Venneforeningens møter

Søndag 6. februar

Det amerikanske nyhetsorganet Breitbart
- på vei til Europa?
v/ Øyvind Strømmen

Mandag 6. mars

Den russiske februarrevolusjonen
- fra diktatur til diktatur
v/ Halvor Tjønn

Mandag 27. mars

Antisemittisme i media
- en pilotstudie
v/ Jan Brustad

Mandag 24. april

Religionspolitikk
v/ Ingunn Folkestad Breistein,
Ingrid Rosendorf Joys og
Ingvill Thorson Plesner

Mandag 22. mai

Hvor støtt står menneskerettighets-
institusjonene i Europa?
v/ Ulf Sverdrup

Mandag 18. september

Korseveien. Jøder i dekning og på flukt:
Oktober 1942 til januar 1943
v/ Bjarte Bruland

Lørdag 28. oktober

Filmmatiné: Visning av filmene «Au revoir
Les enfants» og «Trikken til Auschwitz».
Innledning av filmregissør Elsa Kvamme

Mandag 13. november

Den russiske revolusjon
v/ Halvor Tjønn

Styret i HL-senterets venneforening

Odd Einar Dørum, leder
Liv Berit Tessem, vara
Herman Kahan
Håkon Harket
Elsa Kvamme
Anette Storeide
Britt Strandlie-Thoresen
Jan Erik Vold

Konsserter

Søndag 29. januar

BRAHMS, GRIEG OG FRANCK

Arve Tellefsen, fiolin

Margareta Nilssen, klaver

Søndag 26. februar

HAYDN OG MOZART

Tor Johan Bøen, fiolin

Benedicte Royer, bratsj

Aurelienne Brauer, cello

Søndag 26. mars

BACH, BUSONI OG BEETHOVEN

Til minne om Dag Østerberg, med ord av Per Otnes,

Håvard Friis Nilsen, Trond Jahr og Sverre Grimnes

Sveinung Bjelland, klaver

Søndag 30. april

RACHMANINOV

Studenter ved Norges Musikkhøyskole

Søndag 11. juni

Teaterforestilling, «Gi ly, du får musikk»

v/ Grav litteratur- og teatergruppe

Lørdag 26. august

MOZART, Oslo Kammermusikkfestival

Geir Inge Lotsberg, Sølve Sigerland, Eivind

Holtmark Ringstad, Henninge Båtnes og

Ellen Flesjø.

Søndag 1. oktober

BEETHOVEN

Grieg trio

Sølve Sigerland, fiolin

Ellen Flesjø, cello

Vebjørn Anvik, klaver

Søndag 29. oktober

SCHØNBERG

Fragaria Vesca

med tekster av STEPHAN GEORGE

Tor Johan Bøen, fiolin

Alison Rayner, fiolin

Benedicte Royer, bratsj

Aurelienne Brauner, cello

Anne-Carolyn Schlüter, mezzo

Søndag 3. desember

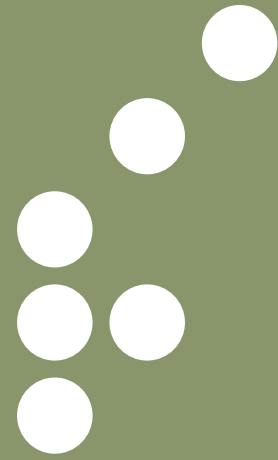
BACH,

«Golbergsvariasjoner»

Sølve Sigerland, fiolin

Henninge Landaas, bratsj

Ellen Flesjø, cello

Utvalgte
konferanser,
kurs og
seminarer
i eksternt regi

• **20. januar:**

«Crossing borders. Historielæring og menneskerettighetsundervisning», konferanse ved NTNU Trondheim.

• **10. februar:**

«Kollektivt minne og nasjonale traumer: 22. juli i et internasjonalt perspektiv», seminar ved 22. juli-senteret, Oslo.

• **23. – 25. februar:**

«Homeland Ritualized: An Analysis of Written Messages Placed at Temporary Memorials after the Terrorist Attacks on 22 July 2011 in Norway» og «Charrette – a methodology», REDO forskningsprosjektets avslutningskonferanse.

• **2. mars:**

“Rasisme og kjønn», arr. Mirasenteret.

• **2. – 7. april:**

«Intersections - How Can History Education Change Today?», konferanse i regi av Euroclio (European Association of History Educators), San Sebastian, Spania.

• **19. april:**

«Rase og rasisme», Norsk Teknisk Museum.

• **24. – 26. april:**

«Risk, roots and responses. Nordic conference on research on violent extremism», Segerstedtinstitutet/Göteborg universitet, Sverige.

• **27. september:**

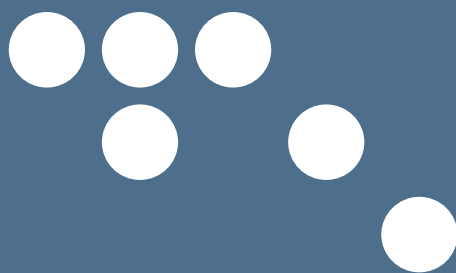
«History, education, digital projects - Norwegian and Polish perspectives», seminar i Polin, Warszawa.

Nettverk

- International Holocaust Remembrance Alliance.
- OSSE/OHDIRs ekspertgruppe for undervisning knyttet til prosjektet «Turning Words into Action to Address Anti-Semitism», Warszawa, Polen.
- Ekspertgruppen som utviklet innspill til kjerneelementer i KRLE-faget, organisert av Kunnskapsdepartementet, Oslo.
- Nasjonalt museumsnettverk for demokrati og menneskerettigheter, Eidsvoll.
- Nettverk for holdningsskapende formidling ved Narviksenteret/Narvik krigsmuseum.
- Nettverksmøte: «Romer och romanis historia i Norden (Rorhin)», Uppsala, Sverige.
- Nettverk for privatarkiv i Oslo.
- De biblioteksfaglige nettverkene Bibsys og HUMORD.

HL-senterets ansatte 2017

Ledelse

Guri Hjeltnes, direktør
Nina Lyng-Vagstein, administrativ leder

Forskning

Synne Corell, forsker
Cora Alexa Døving, seniorforsker
Terje Emberland, seniorforsker
Øystein Hetland, doktorgradstipendiat
Christhard Hoffmann, seniorforsker
Nicola Karcher, forsker
Øivind Kopperud, forsker
Claudia Lenz, seniorforsker
Vibeke Moe, doktorgradstipendiat
Ingvill T. Plesner, nettverkskoordinator og forsker
Bodil Stenseth, historiker/forfatter
Ellen Stensrud, forsker og prosjektkoordinator
Anton Weiss-Wendt, seniorforsker

Dokumentasjon

Ewa Mork, leder bibliotek og dokumentasjon
Jan Alexander Svoboda Brustad, rådgiver
Even Næss Bergseng, biblioteksmedarbeider

Undervisning

Peder Nustad, undervisningsleder
Uzair Ahmed, prosjektkoordinator
Vibeke Kieding Banik, formidler
Elise Christensen, formidler
Benjamin Geissert, formidler
Kirsten Hagen Meadow, formidler
Lars Lien, formidler
Ida Cathrine Ruud, prosjektkoordinator
Harald Syse, formidler

Øvrig administrasjon

Georg A. Broch, spesialrådgiver
Kari Amdam, kultur- og programansvarlig
Stein H. Bjørnbekk, informasjonsleder
Kristine Bjørndal, administrasjonssekretær og prosjektkoordinator
Marit Dokken, administrasjonssekretær
Therese Melhus Danielsen, økonomiansvarlig
Maria Rosvoll, rådgiver
Hanne Steien, utstillingsdesigner
Carl Emil Vogt, fagadministrativ rådgiver
Jacob Yakoubi, renhold/vaktmester
Kristin Aldrich Zwick, besøksansvarlig

Even Næss Bergseng, resepsjonsmedarbeider,
Henriette Borchgrevink, resepsjonsmedarbeider
Isak Emberland, resepsjonsmedarbeider
Hedda Fossum, resepsjonsmedarbeider
Irene Kildahl, resepsjonsmedarbeider
Stian Klasbu, resepsjonsmedarbeider
Miriam Mathisrud, resepsjonsmedarbeider
Vilde Pettersen, resepsjonsmedarbeider
Even Skallerud, resepsjonsmedarbeider
Ranjita Weiss-Wendt, resepsjonsmedarbeider

Frivillige, gjesteforskere og studenter

Even Tryge Hansen, spesialrådgiver
Christopher Harper, forskningsassistent
Håvard Friis Nilsen, fagbokforfatter
Maria Folland, praktikant
Ingjerd Broch Oudenstad, frivillig
Martin Aasbø Ringdal, masterstudent
Per Thorsdalen, praktikant
Reza Zia-Ebrahimi, gjesteforsker

HL-SENTERET

Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter

